

**A FLOW ÉLMÉNY MOTIVÁLÓ HATÁSA A KÖRNYEZETI NEVELÉS SORÁN
CP-S SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓKNÁL AZ ÖKOISKOLA KERETEIN
BELÜL**

Szerző:

Bacsó Gizella
Semmelweis Egyetem, Pető András Kar
(Magyarország)

Első szerző e-mail címe:
gizellabgizellab@gmail.com

Lektorok:

Dr. Pintér Henriett,
Semmelweis Egyetem (Magyarország)

Gál Franciska
Semmelweis Egyetem (Magyarország)

Bacsó Gizella (2018): A flow élmény motiváló hatása a környezeti nevelés során CP-s sajátos nevelési igényű tanulóknál az ökoiskola keretein belül. *Különleges Bánásmód*, IV. évf. 2018/3 szám, 103–107. DOI 10.18458/KB.2018.3.103

Absztrakt

A mai társadalmi elvárásoknak megfelelően az ökoiskola keretein belül célunk olyan tanulók nevelése, akik fogékonyak a környezeti ártalmak felismerésére, képesek a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására. Feltételeztük, hogy a konduktív pedagógia komplex, alkalmazott pedagógiai rendszerébe beilleszthetők a környezeti nevelés tanórákon kívüli lehetőségei még SNI tanulóknál is. Azokat a tevékenységeket emelném ki, amelyek a flow élményt leginkább kiváltják diákjainkból, ezzel segítve a belső motiváció kialakítását mindazon tevékenységek iránt, amelyek a környezeti nevelés érdekeit szolgálják. A változások megmutatkoznak az ilyen jellegű programok számának növekedésében is. Annak ellenére, hogy szegregált iskola vagyunk, mégis igen meghatározó intézményünkben a környezeti nevelés, és ezt a szemléletet falainkon kívülre is megpróbáljuk közvetíteni.

Kulcsszavak: pedagógia, konduktív pedagógiai, ökoiskola, flow-élmény

Diszciplina: pedagógia

Abstract

According to today's social norms, within the framework of an eco-school, our aim is to educate students who can recognize environmental hazards and are able to prevent the deepening of the environmental crisis. We have assumed that the possibilities of environmental education outside the classroom can be integrated in the complex system of conductive education, even for children with special needs. I would like to highlight those activities that trigger the flow experience for our students, helping create an internal motivation for all activities that serve the interests of environmental education. The changes also show in the increased number of such programs. Even though we are a segregated school, environmental education is still very decisive in our institution and we try to convey this view outside our walls.

Keywords: pedagogy, conductive education, eco-school, flow experience

Disciplines: pedagogy

A szociális tanulás és a flow élmény a környezeti nevelésben

A mai társadalomnak egyre inkább elvárása olyan személyiségek nevelése, akik a fenntartható fejlődés elvét figyelembe véve képesek a környezeti problémák megoldására és az ebből adódó helyzetek kezelésére. A környezettudatosság és a fenntarthatóság komplex nevelési feladat, amely leginkább a természetismerethez és a biológiához kapcsolódik (Kerettantev, 2016).

Ebben a nevelési folyamatban játszanak kiemelkedő szerepet az ökoiskolák, melyek rendszer szerűen és gyakorlatként foglalkoznak a környezettudatossággal, a fenntarthatóságra, a környezeti és az egészségneveléssel, valamint a globális felelősségvállalás-nevelésre is komoly hangsúlyt fektetnek. Egy ökoiskola különbözik egy átlagos iskolától, mert a fenntarthatóság elvét szemelőt tartva az iskolai élet minden területén megjelennek az erre irányuló nevelési törekvések. A fenntartható fejlődés csak abban az esetben valósulhat meg, ha takarékosabb eszközöket, eljárásokat dolgozunk ki és megváltoztatjuk fogyasztási szokásainkat. Gyakran azonban a látszólag takarékosabb eljárások környezetszennyezőbbek és hosszú távon károsabbak, mint a hagyományos módszerek. Az ember a technológiájával minden társadalmi problémát meg tud oldani, de közben száz új probléma keletkezik. Ezt az öngerjesztő folyamatot gyakran haladásként értelmezzük (Csányi, 2008).

A Semmelweis Egyetem Pető András Gyakorló Általános Iskolában olyan SNI-s tanulók járnak, akiknek többsége CP-s (cerebral paresis). A konduktív iskolában a mozgássérült tanulóink egy olyan komplex nevelési rendszer résztvevői, amely aktivitásra, cselekvésre ösztönöz. A konduktorok személyisége igen meghatározó, mivel személyre szabotottan, individuális mértékben szegregáltan kell dolgozniuk (Hári és Ákos, 1971). Ebbe a konduktív napirendbe építettük be a környezeti nevelést is. A nevelőknek az is a feladata, hogy személyes példaadással is segítsék a gyerekeket olyan szokások kialakításában, amelyek a környezet védelmét szolgálják, mivel az utánzás, mint tanulási módszer jelentősen hozzájárul a társadalmi viselkedés alakulásához (Bandura és Walters, 1963). Érdekes, innovatív programokkal és módszerekkel próbáljuk a gyermekek érdeklődését felkelteni a környezetvédelem, a környezet védelme iránt, legyen az természetes vagy mesterséges környezet. Programjaink során törekszünk a flow élmény elérésére. Ha a gyerekek boldogok ezen tevékenységek közben, akkor arra számítunk, hogy belső motivációjuk megerősödik, hogy még több hasonló élményhez jussanak (Csíkszentmihályi, 1997).

A műhely neve

A Pető András Gyakorló Általános Iskola Ökoiskolája évek óta működő, a lefektetett alapelveket prioritásként kezelő, a szemléletformálásra alapvető pedagógiai értéként tekintő műhely.

Legfontosabb célkitűzéseink

Szerettük volna, és jelenleg is szeretnénk az SNI-s, részképességzavarokkal és sok egyéb – akár szociális – hátránnyal küzdő tanulóinkkal megvalósítani a környezeti nevelést oly módon, hogy elnyerjük és megtartsuk az ökoiskola címet. Természetesen nem a cím elnyerése és megtartása a fontos, hanem annak révén, a tevékenységek folyamatában végzett produktív szemléletformálás. Szeretnénk bizonyítani, hogy a mozgássérült SNI-s diákok is képesek aktívan tenni a környezetért. Egyre több diákot és nevelőt szerettünk volna és szeretnénk bevonni a tevékenységekbe. Szeretnénk elérni, hogy a mindennapi tevékenységek kapcsán az apró, de jelentős szemléletbéli változások és cselekvések belső igénnyé váljanak: pl. víz elzárása fog- és kézmosáskor, a tudatos vásárlói szokások alakítása. Tevékenységünk fontos értékközvetítő, így kiemelt célunk, hogy a sérült gyermekek szemléletformálásán keresztül szüleik attitűdjét is az általunk kívánt irányba terejljük, valamint hasonló profilú

intézményeknek példát mutassunk, és végül, de nem utolsó sorban – szegregált intézményként – követendő példát állítsunk a többségben lévő integrált képzést nyújtó iskoláknak, növendékeinek, pedagógusainak.

Tárgyi és személyi feltételink

Az ökoiskola cím elnyeréséhez bizonyos tárgyi feltételeknek is meg kell felelni. Szerencsés helyzetben vagyunk, mert iskolánk Budán a Gellért-hegy tövében helyezkedik el. Az épületünk akadálymentes, nagy füves, dísnövényes kertben, évtizedes fák árnyékában áll. Kertünk Madárbarát Kert. Gyakran itt tervezünk és tartunk szabadtéri foglalkozásokat, órákat. Rendelkezőnk emelt növényágyásokkal, amelyek segítségével kerekesszékes tanulóinknak is lehetőségük van arra, hogy aktívan ismerkedhessenek a kertészkedéssel. Iskolánk területén található jelenleg 4 db komposztáló, szelektív hulladékgyűjtő kukák és műanyag palack prések. Ezeket a gyerekek már önállóan és állandó nevelői odafigyelés nélkül is használják. Személyi feltételeink ideálisak ahhoz, hogy az ökológiai szemléletű környezeti nevelés megvalósulhasson, mert a napirend során szakképzett konduktorok dolgoznak a diákokkal, akik gyakran tanári, illetve gyógypedagógiai végzettséggel is rendelkeznek.

Programjaink a flow-élmény szellemében; szelektív hulladékgyűjtés

A szelektív hulladékgyűjtés külön odafigyelést igényel, így a gyerekek, nevelők és a technikai személyzet összehangolt munkájára van szükség a megvalósuláshoz. A konduktív foglalkozásokba immár tudatosan beépítjük azokat a tevékenységeket is, melyek a környezetvédelemhez kapcsolódnak. A gyerekek a mozgásfejlesztés feladatául sokszor palackot préselnek, fém italos dobozokat taposnak laposra, a komposztálóhoz, vagy a szelektív gyűjtőhöz viszik a hulladékot. Nagyon kedvelik ezeket a feladatokat, mert úgy érzik, hogy hasznos és fontos tevékenységet végeznek. A flow élmény pozitív hatásait tapasztaljuk. Lassanként ezek a tevékenységek a mindennapi életük részévé válnak. A diákoknál gyorsan kialakul az igény az ilyenfajta környezettudatos szemléletű napirendre, ám problémát okoz a nem pedagógus kollégák magas fluktuációja, mert nekik, mint felnőttek példaadónak kellene lenni a környezettudatos viselkedés terén, de az munkavállalók gyakran nálunk találkoznak először ezzel a szemlélettel. Az ő szemléletformálásukkal is foglalkoznunk kell, bár ennek lehetőségei igen korlátozottak.

Nem tanítunk, szemléletet alakítunk!

Ezt a mottót a mindennapokra is alkalmazzuk, de különösen igaz az ökológiai projektnapra. A gyermeknap évek óta projektnap iskolánkban, ahol a nap címe a környezetvédelemmel kapcsolatos. Az alsó tagozat forgószínpadszerűen szervezett játékos programok kapcsán ismerkedik a témával. A felsősöknek immár hagyományosan akadályversenyt szervezünk. Ezen a napon nem az ismeretszerzés a fő cél, hanem az, hogy érzéseket, gondolatokat ébresszünk a témával kapcsolatban. Mindezt a játékos, vidám hangulattal szeretnénk megerősíteni, hogy a pozitív benyomások erősítsék a pozitív pedagógiai hatást. A projektnapot immár hagyományosan összekötjük olyan alkotói pályázattal, ahol a témához kapcsolódó rajzokat és újrahasznosított anyagokból készült alkotásokat mutatnak be a csoportok, és az alkotásokból készült dekoráció díszíti néhány napig a folyosói faliújságokat. Olyan témákat dolgozunk fel, mint nemzeti parkjaink vagy Magyarország vízkészlete. Működött már ismerkedni az egészséges élelmiszerekkel és környezetbarát előállításukkal. A gyerekek már maguk kéri, hogy ezen a napon gyümölcsök és zöldség mártogatós legyen a tízórai, de a zöldségszobrászat is rendszeres ilyenkor. Volt olyan gyerek, aki életében először azért volt hajlandó megkóstolni néhány zöldségfélért, mert az új formában már nem az általa nem kedvelt étellel azonosította.

Ki a szabadba!

A jobb motiváltság, a tapasztalatszerzés és tevékeny, aktív tanulás nem csak konduktív szempontból fontos, de a környezeti nevelésünk kapcsán is kiemelkedő szerepet kap. A konduktív foglalkozások helyszíne gyakran az iskola kertje, vagy más könnyen elérhető közeli parkos, zöld területet. Ez különösen fontos a mi gyerekeink számára, mert sérültségükből fakadóan küszködnek a tapasztalathiányból adódó részképeség zavarokkal. A cselekvésen keresztüli tanulás a tapasztalatok szerint szinte minden tanuló számára hatékonyabb, a mozgássérült tanulók számára pedig kiemelten fontos. A legtöbbjüknek hiányosak az ismeretei a természetes környezetünkről, még többüknek akadályozott a természeti környezet tapasztalati megismerése. A tapasztalás kapcsán differenciálunk, amennyiben lehet, a gyerekeket visszük a természet közelébe, de ha ez nem megvalósítható mozgásállapotuk miatt, akkor, amit lehet (növények, ásványok stb.) mi visszük a gyerekekhez. A szabadban való játék, program során fantáziájuk, kreativitásuk, szociális kapcsolataik fejlődnek. Sajnos nagyon sok az olyan helyszín, mely mozgássérültek számára nem vagy nehezen elérhető, megközelíthető, bár az utóbbi időben – pl. a tanösvények kialakításakor – rájuk is gondolnak a tervezők, kivitelezők.

Az Iskolakert program is a segítségünkre van. Minden csoport számára biztosítottunk az intézmény udvarán egy parcellát és a „megműveléséhez” palántákat, magokat. Azért, hogy ez minden gyerek számára elérhető tevékenység legyen, emelt ágyásaink vannak, ami adott esetben még tolokocsiból is művelhető. Differenciáltan minden diákunk számára megkeressük azokat a tevékenységeket és technikákat, amellyel egyedül is képes elvégezni a feladatot, tehát sikerélménye van, és ezáltal flow élményhez is jut.

Élménypedagógia, vendégládók

Az élménypedagógia módszertanához kapcsolódóan a teljesség igénye nélkül olyan programokat említhetünk, mint a lovas táborok, állatkerti élménypedagógia, Tropicarium vagy vendégládók meghívása, illetve intézményi kapcsolatok más egyetemek környezeti nevelés iránt elkötelezett hallgatóival. A vendégládók személye már önmagában is motiválóerővel bír, valamint az általuk közölt, bemutatott hasznos, érdekes információkat, kísérleteket könnyebben jegyzi meg diákjaink az újszerű pedagógiai helyzet motiváló hatása miatt. Ökoszakkörünk, a Természetismeret, Tehetséggondozás vagy a Fenntarthatósági Témahét, illetve a Happy hét is kedvelt a tanulók körében. A téma határain belül ők is kibontakoztathatják a fantáziájukat, a témához kapcsolódó kivitelezhetőnek tűnő ötleteiket meg – lehetőségeinkhez mérten – meg is valósítjuk. Diákjaink itt jutnak legintenzívebben flow élményekhez pl.: egy óriáskígyó megérintésekor.

Eredményeink és további céljaink

Céljaink nagy részét sikerült megvalósítani. Másodszor is elnyertük az ökoiskola címet. Tanulóinkat számtalan élményhez juttattuk a környezeti nevelés terén. Szemléletváltás is kimutatható a diákok és a nevelők körében egyaránt. Egyre többen vesznek részt aktívan és önként az ökoiskola tevékenységeiben, egyre inkább a mindennapi rutin részei lesznek az olyan feladatok, mint a szelektív hulladékgyűjtés, vagy a komposztálás. A diákönkormányzat zöld járőre hetente szűrőpróbaszerűen ellenőrzi az égve felejtett világítást és a vízcsapokat. A gyerekek által színezett és kihelyezett logók figyelmeztetnek, ezért a zöldjárőr feladata szinte jelképpé vált az elmúlt évek alatt. A legnagyobb eredményt diákjaink körében sikerült elérnünk, de lassan a nevelőtestület legnagyobb része is magáévá teszi programunkat. A technikai személyzet egy része is képes már együttműködni velünk. Természetesen a további fejlődés lehetősége az ökoiskolai programban is biztosított: a családok nagyobb része felé még nem tudjuk elég hatékonyan közvetíteni ezt a szemléletet, így ezen a területen felelősségünk egyértelmű. A közeljövő feladata lesz olyan módszerek és eszközök keresése,

felkutatása, amelyek segítségével a szülőket, testvéreket és nagyszülőket is be tudjuk vonni ökológiai szemléletű nevelőmunkánkba, így megváltozott attitűdjük révén egyre bővülő ökoközösségé válhatunk.

Irodalom

Bandura, A., & Walters, R. (1963): *Social learning and personality development*. New York: Rinehart & Winston.

Csányi, V. (2015): *Íme, az ember. A humánetológus szemével*. Budapest: Libri Könyvkiadó.

Csikszentmihályi, M. (1997): *Flow – Az áramlat: A tökéletes élmény*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Hári, M., & Ákos, K. (1971): *Konduktív pedagógia*. Budapest: Tankönyvkiadó.

Kerettanterv (2016). Letöltés ideje: 2018.02.12

Web: http://kerettanterv.ofi.hu/02_melleklet_5-8/index_alt_isk_felso.html